

چکیده

هدف کلی این پژوهش عبارت بود از ارزیابی اثرات برنامه رابطین بهداشت بر تغییر آگاهی و عملکرد بهداشتی خانوارهای تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی شهری، شهرهای تهران (منطقه جنوب)، سنندج و شهرکرد.

این پژوهش به روش نیمه تجربی انجام گرفت، جامعه آماری مورد پژوهش عبارت بود از خانوارهای تحت پوشش مراکز بهداشتی درمانی شهری، شهرهای تهران (منطقه جنوب) و سنندج و شهرکرد. روش اجرای مطالعه به این صورت بود که ابتدا در هر یک از شهرهای مورد مطالعه یک مرکز بهداشتی درمانی شهری که برنامه رابطین بهداشت در آنجا اجرا می شد به عنوان مرکز مورد و یک مرکز بهداشتی درمانی شهری که جمعیت تحت پوشش آن از نظر اقتصادی و اجتماعی مشابه جمعیت تحت پوشش مرکز مورد بود ولی برنامه رابطین بهداشت در آنجا اجرا نشد به عنوان مرکز شاهد انتخاب شدند. با توجه به برآورد حجم نمونه لازم بود در هر یک از جوامع تحت پوشش مراکز مورد و شاهد حدود ۴۰۰ زن ۱۵ تا ۴۹ ساله شوهردار و کودکان ۱ تا ۴ ساله و ۱۲ تا ۱۸ ماهه آنها به عنوان نمونه انتخاب شوند. این نمونه گیری به روش نمونه گیری منظم انجام گرفت.

روش جمع آوری اطلاعات به صورت مصاحبه حضوری با پاسخگویان و با استفاده از پرسشنامه بود. در مراکز مورد قبل از اجرای برنامه رابطین بهداشت، شاخصهای مورد نظر پژوهش در زمینه آگاهی و عملکرد بهداشتی زنان جامعه که در اهداف مطالعه مشخص شده بود اندازه گیری شد ولی در مراکز شاهد قبل از اجرای برنامه رابطین بهداشت نمونه گیری و پرسشگری انجام نگرفت. و وضعیت آنها از نظر شاخصهای مورد نظر با وضعیت "جامعه مورد" قبل از اجرای برنامه رابطین بهداشت مشابه فرض شد.

سپس یک سال بعد از اجرای برنامه رابطين بهداشت و فعاليت و مشاركت آنها، مجدداً در مراکز مورد اين بار نیز در مراکز شاهد نمونه گيري انجام شد در همان شاخصهای مورد نظر اندازه گيري شد. سپس بين نتايج مرکز مورد قبل و بعد از اجرای برنامه رابطين و بين مراکز مورد و شاهد مقایسه انجام گرفت.

تأثير برنامه بر تغيير ميزان آگاهی زنان جامعه:

یافته‌های پژوهش نشان می‌داد که در اثر اجرای برنامه رابطين بهداشت میزان آگاهی جامعه در برخی از زمینه‌ها نسبت به قبل از اجرای برنامه و جامعه شاهد افزایش یافته که افزایش در منطقه جنوب تهران چشم گیر تر از شهرهای سنندج و شهرکرد بود. بطوریکه از ۱۰ مورد شاخص آگاهی مورد مطالعه در منطقه جنوب تهران، در ۹ مورد آن در اثر فعاليت رابطين بهداشت نسبت به قبل از اجرای برنامه و جامعه شاهد آگاهی زنان جامعه افزایش داشت که اين تغيير در شهرهای سنندج و شهرکرد بیشتر نسبت به قبل از اجرای برنامه رابطين بهداشت ایجاد شد ولی نسبت به جامعه شاهد تغييرات معنی دار نبود.

تأثير بر تغيير عملکرد بهداشتی مادران:

یافته‌های پژوهش نشان داد که در زمینه عملکرد مادران دارای کودک ۱ تا ۴ ساله در هر سه شهر مورد مطالعه فعاليت رابطين بهداشت باعث شده است که مادران بیشتر از مرکز نزدیک برای انجام مراقبت کودک خود استفاده نمایند. ولی در زمینه مراقبت مرتب کودکان خود فقط در منطقه جنوب تهران در اثر فعاليت رابطين بهداشت نسبت به قبل از اجرای برنامه و مرکز شاهد تأثیر مثبتی ایجاد شده است ولی در شهر سنندج فقط نسبت به قبل از اجرای برنامه تغيير معنی دار بود همچنین در شهرکرد در اين زمینه معنی داری ایجاد نشد.

در زمینه عملکرد مادران دارای کودک ۱۲ تا ۱۸ ماهه یافته‌های پژوهش نشان داد که در اثر اجرای برنامه رابطين بهداشت تعداد کمی از شاخصهای مورد نظر نسبت به قبل از اجرای برنامه و جامعه شاهد تغيير یافت و در بعضی از موارد که اين شاخصها بهبود یافته‌اند نسبت به قبل از اجرای برنامه رابطين بوده و در مقایسه با مراکز شاهد در اغلب موارد تغييرات معنی دار نبود.